

KERESZTES KÁLMÁN

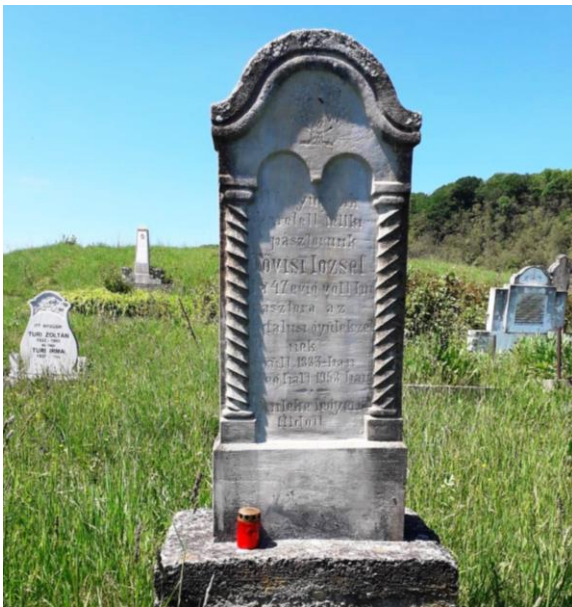
OLÁHÚJFALU / ROMÁNÚJFALU

Szeben megye keleti szélén, Nagyszebentől 47 kilométerre keletre, az Olt jobb partján fekszik Oláhújfalú vagy Románújfalú (románul: Nou Român, németül: Goldbach vagy Wallachisch-Neudorf, szász nyelvjárásban Goldbix). A falú a községközpont Alsóárpásról a vízérőmű duzzasztógátján át közelíthető meg.

A helység magyarságának létszámához mérten református temploma és a paplak túlméretezett. Mivel a legközelebbi magyar nyelvű közösség, az oltszakadati, evangélikus vallású volt, a helybeliek igen messzi falvakból házasodtak össze, a leggyakrabban a szintén református bürkösi magyarokkal, azonban vegyes házasságok is előfordultak. A falura jellemző a Nánási meg a Thuri családnév. A 19. század végén már csak „töredezve” beszélt a lakosság magyarul, viszont 1886-ban állami, magyar nyelvű iskola nyílt a faluban, majd 1918-tól az 1930-as évekig a református egyház tartott fenn itt magyar iskolát. A statisztikák beszédesei: 1900-ban a falú 898 lakosából 776 volt román, **110 magyar** és 10 német anyanyelvű, ebből 775 görögkatolikus és **107 református** vallású.

2002-ben 391 lakosából 354 volt román és **37 magyar** nemzetiségű, abból 331 ortodox, **28 református** és 26 adventista vallású. 1888-ban Páll Károly volt a református lelképásztor, aki a templom melletti paplakot bírta, és az egyházi birtokon gazdálkodott. Utána következett 1911-ben Tövisei József lelképásztor (született 1883-ban), a magyar református iskola támogatója és lelke sok évtizeden át, aki, a sírkőfelirata szerint, 47 évig volt hű pásztora az újfalusi református gyülekezetnek. 1958-ban temették el a helyi református temetőben, a sírkertben szomszédai az 1995-ben elhunyt Turi Zoltán és az 1990-ben elhunyt Turi Irma.

Tövisei József református lelképásztor sírhelye a református temetőben

Oláhújfalú érdekessége a falu szélén található Pécsi-kúria, amely hosszú ideig, 1990-ig a kollektív gazdaság székhelye volt, az épület állapota ezalatt teljesen leromlott.

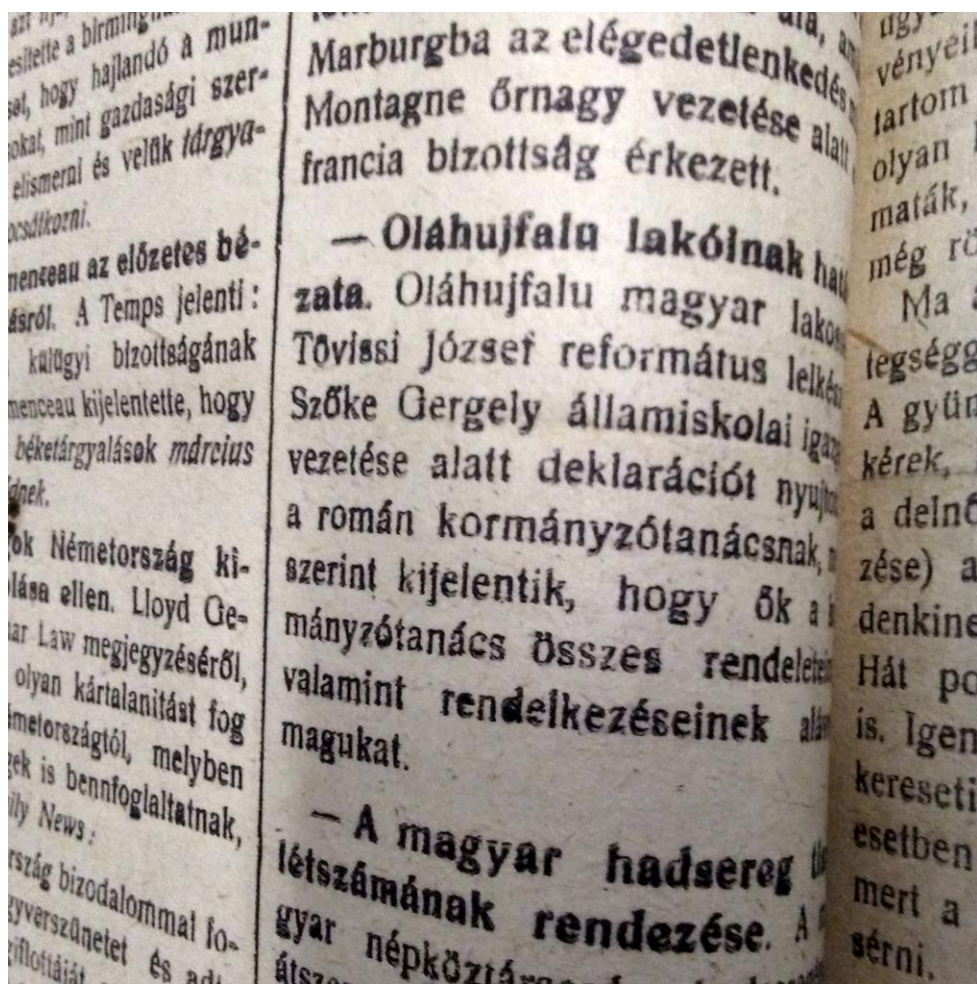
Nagyszebeni Reggeli Újság /ASTRA könyvtár, Nagyszeben/

Rövid történelmi visszpillantás: Erdély az államalapítás óta a Magyar Királyság „autonóm” egysége volt. Az ország három részre szakadása idején független, török vazallus állam, majd a törökök kiűzése után hol Magyarország autonóm része, hol a Habsburg Birodalom Magyarországgal egyenjogú „tartománya” volt. Először 1919-ben került Romániához, és azóta folyamatosan annak része.

Az első világháború végén, amikor Erdélyt Romániához csatolták, elég sok magyar közösség dilemmával szembesült: elismerjék, avagy sem, az új hazát és az új rendet, amelybe egyik napról a másikra becsöppentek. Ha elismerik azt, maradnak, ellenkező esetben távozniuk kell szülőhazájukból. A dél-erdélyi oláhújfalusi közösség tagjai két, esetleg három nyelvet beszéltek, rugalmas gondolkodás jellemezte őket, így gyorsan határoztak jövőjükéről, amikor 1919-ben dönteniük kellett. Az akkoriban 36 éves Tövisi József lelképásztor és Szőke Gergely államiskolai igazgató nyilatkozatot nyújtott be a már román kormányzótanácsnak, amelyben kijelentik a lakosság nevében, hogy alávetik magukat a kormányzótanács összes rendeletének, vagyis a faluközösségnek szándékában állt beilleszkedni az új társadalmi rendbe és elsajátítani a román állam törvényeit. A hírt a Nagyszebenben megjelenő **Nagyszebeni Reggeli Újság** politikai napilap közölte 1919 februárjában. Átmeneti időket éltek akkoriban, a háború után egy évvel még semmi sem tűnt biztosnak. ⁱ Az **őszirózsás forradalom** 1918 októberében, majd Tanácsköztársaság kikiáltása 1919 [Március 21-én](#) ⁱⁱ, Budapesten, újszerű politikai helyzetet teremtett, egyben az erdélyi / romániai / magyar ajkúakat is meglepte.

Ekkoriban még a pénznem is a régi volt, a magyar koronáról nem tértek át a román lejre. Az említett újság fejlécén azt olvashatjuk, hogy az újság ára 1919-ben lapszámonként 20 fillér, a havi bérlet pedig 4 korona. Meg kell itt jegyeznünk, hogy az első **korona** bankjegy 1900-ban jelent meg Magyarországon. Az első világháború és az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlása után Magyarországnak saját pénzt kellett volna készítenie, ám gazdasági helyzete ezt nem engedte meg. 1919-ben az utódállamok felülbélyegezték a korona bankjegyeket. Ez azt jelentette, hogy ezekben az országokban csak azok maradtak érvényben, amelyek az illető ország vagy egy adott város, esetleg bizonyos katonai csapatok bélyegzőjével láttak el. 1919. december 31-én megszűnt az Osztrák–Magyar Bank egyedurialma, az új bankjegyek elkészítésével Magyarországon az 1921-ben megalapított Magyar Királyi Állami Jegyintézetet bízták meg. A pénznem átmenetisége is jelzi, hogy mennyire képlékenynek érezhették az emberek az akkori a helyzetet. Az oláhújfalusiak hűségnyilatkozata ebben a kontextusban jó politikai érzékre vall.

A Nagyszebeni Reggeli Újság híre

A hűségnyilatkozat akkor született, amikor még nem történt meg a teljes átállás az új társadalmi rendre

35			
Felülvizsgálatott:	Oláhújfaluban az egyház és presbiteriuma már 1908. decz. 17. én történt felállításában.	Szükségleti főösszeg	3127 67
Szám		Költség:	
		Az 1909. évi szükséglet összege	
		Az 1909. évi fedezet összege	
		Maradék	
		Hiány	
Kelt.	Oláhújfalun, 1908. decz. 17.		
	Jakab György ref. lelkész.	Szűke Gergely egyh. jegyző.	

Az Oláhújfalus-I 1909 évi költségvetés előirányzata. Jakab György lelképásztor mellett Szűke Gergely egyházközségi jegyző aláírása látható.

Nánási János 90 évet meghaladó helyi lakos, a református templom főgondnoka, jól ismerte és értékelte Tövési József lelképásztor szolgálatát, aki aggregényként élte le életét a faluban. A református egyház kimutatásai szerint a kis oláhújfalusi közösség pénzügyi mérlege jóformán stabil volt a második világháború előtt, és a gazdasági mérlege rögtön a háború végeztével is megfelelő volt.

A kis református közösség jelenlegi lelképásztor Szakács Nagy Ilona bürkösi-románújfalusi lelképásztor.

THE LOS ANGELES DAILY HERALD: SATURDAY MORNING, NOVEMBER 16, 1889

<p>with islands, will be succeeded by his brother.</p> <p>The French Academy has awarded a prize to Marion Crawford, the author.</p> <p>The Queen of Portugal has given birth to a son. Both mother and child are doing well.</p> <p>By the fall of a belfry at Oláhújfalun, Hungary, six persons were killed and many injured.</p> <p>Grand Duke Nicholas of Russia is suffering from cancer. He has undergone a surgical operation for the introduction of a canula into his throat.</p> <p>A FURTHER DENIAL.</p>	<p>MISCELLANEOUS.</p> <table border="1"> <tr> <td>SILK HANDKERCHIEFS</td> <td>19</td> <td>SILK MUFFLERS</td> </tr> </table> <p>Specials For This Week!</p>	SILK HANDKERCHIEFS	19	SILK MUFFLERS	<p>MISCELL</p> <p>CARPETS!</p> <p>LION &</p> <p>NOW OFFER THEIR</p>
SILK HANDKERCHIEFS	19	SILK MUFFLERS			

Ebben az 1886 os amerikai újságban írnak az Olahújfalusi templom tornyának ledőléséről. Arról, hogy haton meghaltak és többen megsérültek. *Szakács Nagy Ilona lelkipásztor adata.*

FĂGĂRAS

409

MĂGURA

Comună rurală. Plasa Bran. Secretariatul cercual Simon. Locuitori 616. — 6 km. gara Zărnești.
 Primar, Ruceanu Parasehiv. — Notar, Moșoiu Axente. — Învățător, Cojanu George. — Preot Paroh, Ruceanu Iosif.
 Cărciumari: Băta Aldea, Blaj Nistor, Ruceanu St. N. George.

MĂNDRA

Comună rurală. Plasa Șerăria. Reședința secretariatului cercual Mândra. Locuitori 1166.
 Primar, Raibuleșiu Ion. — Notar, Steanu Nicolae. — Învățător, Comșa Ilarie. — Învățătoare, Comșa Olimpia. — Preot Paroh, Cocan Ilarie.
 Băceni: Cocan George, Dan Ioan, Regneală Ioan, Soc. cooperativă de consum, Taflan Simion.
 Cărciumari: Cocan George, Dan Ioan, Regneală Ioan, Societatea cooperativă de consum, Taflan Simion.
 Croitor: Gârcea George.
 Moșc: Cocan Maria.
 Mecanici: Sep Albert.
 Soc. cooperative: Soc. coop. de consum, președ. Taflan George.

MĂRGINENI

Comună rurală. Plasa Făgăraș. Secretariatul cercual Herșeni. Locuitori 823. — 15 km. ș. Făgăraș.
 Primar, Fulicea Matei. — Notar, Mărhanu George. — Învățători: Pop George, Popa Dionisie. — Preoți Parohi: Crișan Valer, Judelo Văler.
 Băceni: Popa E. Ioan.
 Cărciumari: Florea Nicolae, Pandrea Eftimie văduva, Pandrea Nicolae.

MOECIUL-DE-SUS

Comună rurală. Secretariatul cercual Șimon. Locuitori 670. — 10 km. g. Tohanul-vechiu.
 Primar, Pucheanu George. — Notar, Moșoiu Axente. — Învățător, Clinciu George. — Preot Paroh, Balca Ioan.
 Cărciumari: Pucheanu I. Nicolae, Țișca Ios. Zineca. Fierăstraie (pentru fasonat lemnu): Pucheanu N. Nicolae

NETOT

Comună rurală. Plasa Făgăraș. Secretariatul cercual Iași. Locuitori 720. — 16 km. gara Făgăraș.
 Primar, Jarc Alexandru. — Notar, Herșeni Traian. — Învățători: Dateș George, Turdean Valeriu. — Preot Paroh, Vijeli Nicolae.
 Bănci populare: „Telechișana“, capital 120.000 lei, președinte Dateș George.
 Cărciumari: Cordea Nicolae, Soc. Cooperativă „Telechișană“, Trimbița Elisabeta.
 Cismari: Terment Ludovic.
 Comercianți (art. mixte): Soc. Cooperativă „Telechișană“.

NOUL-ROMÂN

Comună rurală. Plasa Arpașul-de-jos. Reședința secretariatului cercual Noul-român. Locuitori 990. — 4 km. gara Arpașul-de-jos.
 Primar, Balu George. — Notar, Stoicanu Emilian. — Învățător, Munteanu George. — Învățătoare, Bucur Elisabeta. — Preoți Parohi: Ticăciu Nicolae gr. cat., Tăviș Iosif ref.
 Bănci: „Noiana“ S. P. A., capital 30.000 lei, președinte Nograț Aurelian.
 Cărciumari: Căndea Simion, Cărciuma Comunală, Neamțu M. Ana, Serman Ioan, Soc. Cooperativă de Consum, Telea George.

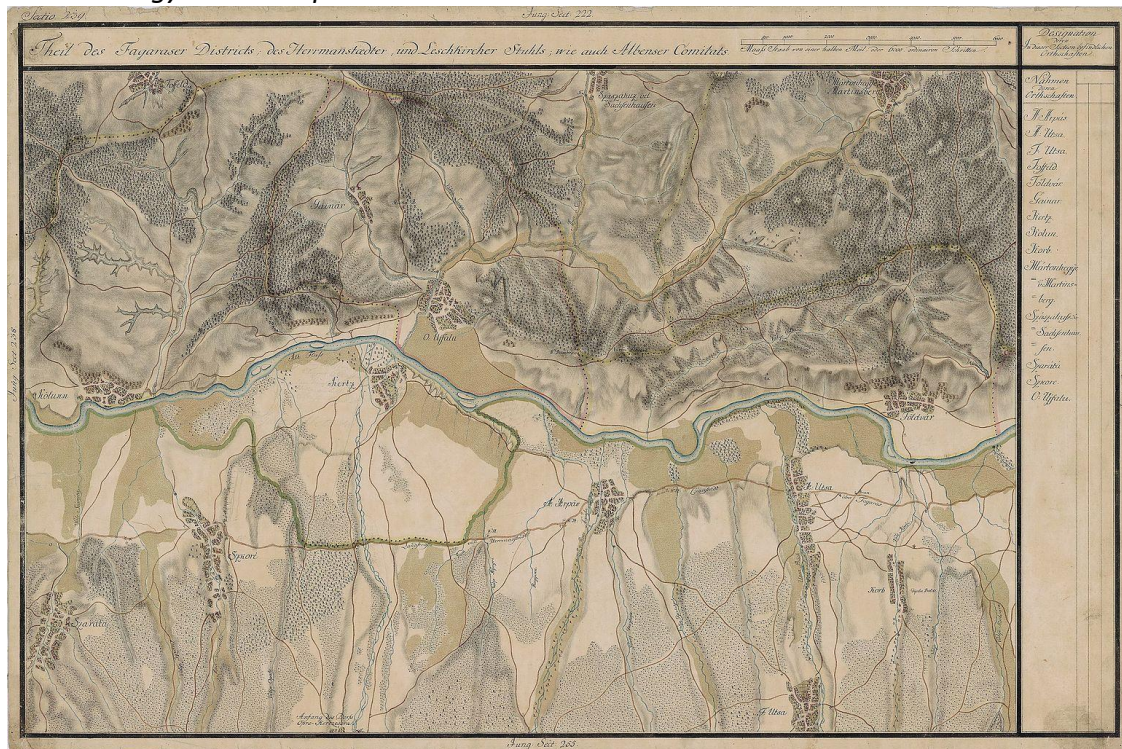
MELLÉKLET AZ 1905-İK ÉVI Névtárhoz. KIADJA: AZ ERDÉLYI EV. REF. PÜSPÖKI HIVATAL.

Oláhujfalu

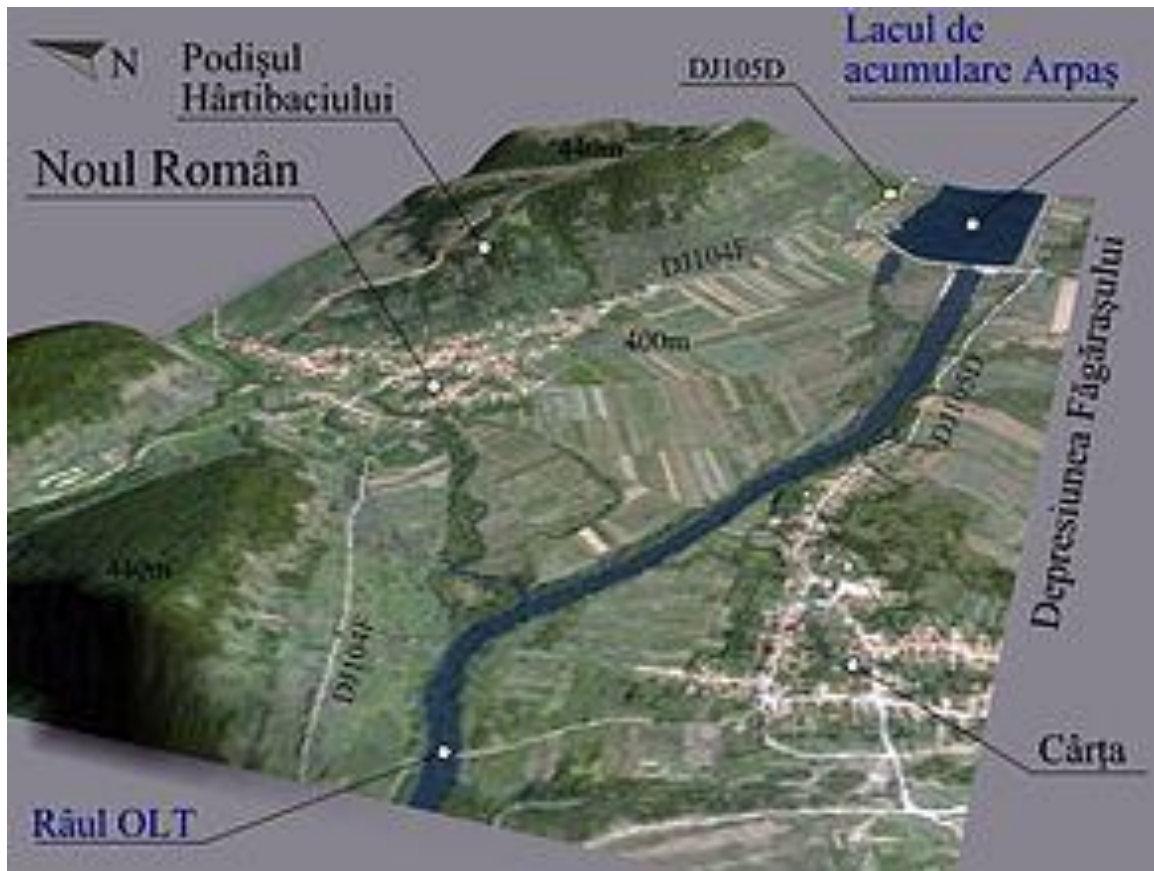
Oláhujfalu. IV. oszt. körlelkészség. Lp. Bogdán József, Isz. 120, . Strezit-Oprn - Kercisóra (16), up. vas. és táv. áll. Alsó- Árpás, Isz. 6, tksz 2, áll. isk.

Szórványok: Also - Ucsa (10), Isz. 10, tksz. 6, tsz. 6, áll. isk. Felső Ucsa (16J, Isz. o. Alsó-Árpás (6), Isz. 6, isk. n. Alsó és Felső-Vista (22), Isz. 4, isk. n, Nyugati Felső-Szombatfalva (28), Isz. o. Besimbák (25), Isz. 5, tksz I, tsz 1, Alsó Szombatfalván tanul. Felső Árpás (32), Isz. 1. Kercz (4), Isz o. Also -, Felső - és O - Porumbák (12), Isz. 6, isk. n. Felek (18), Isz. 5, isk. n Verestorony (26), Isz 15. tsz. o Rákovicza (27), Isz. 2, isk. n. Hermány (28), Isz o. Fenyőfalva (23), Isz. o. Szeráta (9), Isz. o. Skórej (8). Isz. o. Kólón (7) Iso. Tófel (8), Isz. o. Márpod (10), Isz. O. Alsó- és Felső Sebes (24), Isz. o. Szaszans (7), Isz. o. Földvár (9), Isz. o. Gainár (4), Isz. O

Szakács Nagy Ilona lelkipásztor adata.

Nou Român în [Harta Iosefină](#) a Transilvaniei, 1769-1773

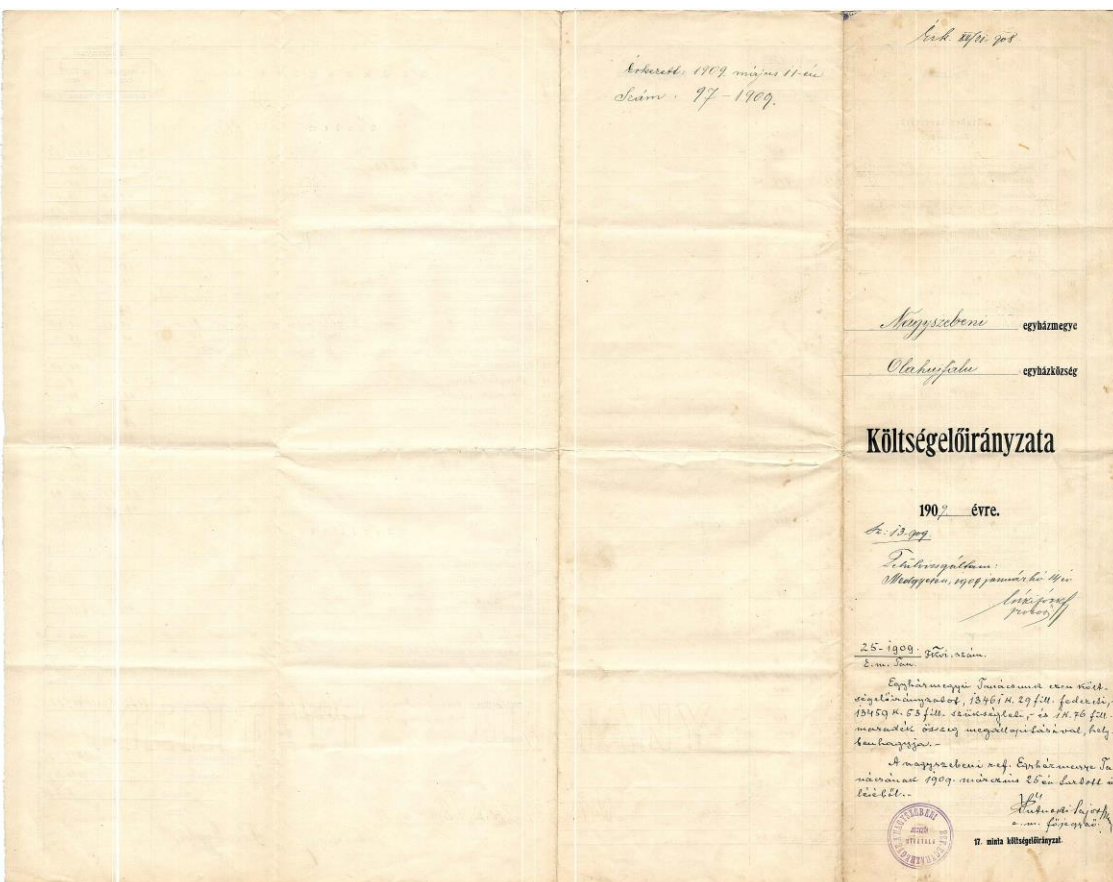
ⁱ Az **őszirózsás forradalom** az **első világháború** elhúzódása miatt elégedetlenkedő katonák és civilek utcai tüntetéseivel, felvonulásokkal és sztrájkokkal kezdődő felkelése volt **Budapest**en és a nagyvárosokban **1918. október 30.** és **október 31.** között. Nevét a katonák tábori sapkáján az uralkodói névjellel ellátott sapkarózsza helyére tűzött, a felkelés jelképévé vált **őszirózsáról** kapta.

A forradalom győzelmével **Magyarország** kivált a világháborúban katonai vereséget szenvedett és a nemzetiségi mozgalmak felerősödése miatt felbomlott **Osztrák–Magyar Monarchiából**, és államformája először alakult **köztársasággá** (korabeli elnevezésben *népköztársasággá*).

A történetírás az eseményeknek a „*polgári demokratikus forradalom*” elnevezést adta.

ⁱⁱ **November 2-án** a budapesti helyőrség tisztjei a parlament előtt esküt tettek az új kormányra. **November 13-án** **IV. Károly király eckartsauai nyilatkozatával** lemondott a **trónról**, és eleve elismerte az ország új **államformájáról** születendő döntést. **November 16-án** kikiáltották az (első) **Magyar Népköztársaságot**, ami ekkor még nem „**szocialista köztársaságot**” jelentett, hanem csupán a „nép” előtaggal kívánták nyomatékosítani az új berendezkedés és az addigi „úri” Magyarország közti különbséget. Emiatt az **1918. november 16-tól 1919. március 21-éig** tartó időszakot **Első magyar köztársaság** néven szokás számon tartani a magyar történelemben. (Korabeli fényképek tanúsága szerint egyes transzparenszen a „Magyar Köztársaság” felirat is szerepelt.)

Károlyiék politikai támogatottsága azonban nem volt stabil, 1919 január közepén a kormány lemondott és megalakult a [Berinkey-kormány](#), a Magyar Nemzeti Tanács Károlyit ideiglenes köztársasági elnökké választotta. [1919. március 20-án](#) a kormány megkapta a békeszerződés döntésének dokumentumait ([Vix-jegyzék](#)), mely a román csapatok előrenyomulását és egy dél-magyarországi semleges zóna kialakítását irányozta elő. A feltételeket elfogadhatatlannak ítélték. Ezért új kormány alakítását tervezték a kommunisták bevonásával. A „szocialista” kormány megalakítása érdekében tárgyalásokat kezdtek a kommunistákkal a szociáldemokrata és kommunista pártok egyesüléséről. Úgy tűnt, sikerült megállapodni az új kormány összetételéről, és a Berinkey-kormány lemondott, de közben [Garbai Sándor](#) szociáldemokrata és [Kun Béla](#) kommunista vezetők kikiáltották a [Tanácsköztársaságot Március 21-én](#). Károlyi úgy gondolta, hogy továbbra is köztársasági elnök marad, de mivel az új kormány közleményében az ő lemondását is közölte, megadta magát a körülményeknek és külföldre távozott./wiki/

Tételcím Sorszám	Fedezet	A 1907 évi előirányzat volt		A 1908. évi előirányzat volt		Megjegyzés	Szükséglet	Előirányzat				
		korona		fillér				a megelőző évről		az 1907 évről		
		korona	fillér	korona	fillér			korona	fillér	korona	fillér	
I. A) Rendes bevételek:								Rendes:				
1	Szállásból						1	Dajka rendezés juttatásai	2120	13	2261	13
2	Kerékből						2	Földrendés juttatásai			2000	
3	Részből	671	25	493	56		3	Határozati és egyházi feladatok			10	
4	Kasszából						4	Állami adók, 22. kor. 74. fill., egyenletlen illeték 1. kor. 12. fill., egyházi	18	0	18	0
5	Legelőből	160		160			5	Kassza adók, 1. kor. 5. fill., egyenletlen illeték	10	19	10	19
6	Részből						6	Tulajdonosi adók, 1. kor. 1. fill. bírságtól ószag után	1	22	1	22
7	Szállásból						7	Ár emelési közalap tartásból	9		9	
8	Házterhelő és taxis helyiségek						8	Országos adók, 1. kor. 1. fill. bírságtól ószag után	32		32	
9							9	Egyházi építkezések fenntartására, javítására	18		18	
10							10	Iskolai építkezések fenntartására, javítására	10		10	
11							11	Iskola díjazás 1. kor. 1. fill., tantervezés a taneszközökre 1. kor. 1. fill., gondnok díjazás				
12							12	Egyéb díjazás 1. kor. 1. fill.	24		24	
13							13	Krajczáros díjazás 1. kor. 5. fill., agentúra 1. kor. 1. fill., egyházi papj. évi. díjazások 1. kor. 1. fill.	11	52	11	52
14							14	Egyházi közeg. a kezesi jogdíjak 1. kor. 1. fill., anyakönyvi irántalányokra 1. kor. 1. fill.	18		18	
15							15	Egyházi közeg. a kezesi jogdíjak 1. kor. 1. fill.; krajczáros díjazás 1. kor. 1. fill.				
16							16	Egyházi közeg. a kezesi jogdíjak 1. kor. 1. fill.	1		1	
17							17	Reformátusok díjazásai	10		10	
18							18	Reformátusok díjazásai	1		1	
19							19	Reformátusok díjazásai	8		8	
20							20	Reformátusok díjazásai	10		10	
21							21	Reformátusok díjazásai	10		10	
22							22	Reformátusok díjazásai			300	
23							23	Reformátusok díjazásai			100	
24							24	5000 kor. 1. fill. adósság 1. kor. 1. fill. kamatába	99	65	99	65
25							25	Apróliedek kifizetése	18	58	18	58
D) Rendkívüli:								D) Rendkívüli:				
26							26	Adósság felszámolása				
27							27	Egyházi közeg. közalap javára tőkésítésre				
28							28	Iskola alap javára tőkésítésre				
29							29	Közpénzügyi, egyházi, mag. bírt. gyarapításra				
30							30	Egyházi közeg. tőkésítésre, építésre	100		98	20
31							31	Iskolai				
32							32	Országos díjazás			400	
33							33	Országos díjazás			305	
34							34	Országos díjazás				
35							35	Országos díjazás				
E) Rendkívüli bevételek:								Felviteltartás:				
1	Államsegélyből	400		1000		Reformátusok	Felviteltartás: előző évi előirányzat alapján		3137	67	31459	57
2	Országos támogatásból						Mégleg:					
3	Reformátusokból						Az 1907. évi szükséglet összege				13437	57
4	Haszonbérletből	1001	01	1001	01		Az 1907. évi fedezet összege				1741	27
5	Tulajdonosi adókból						Maradék				1	76
6	Bírságtól						Hány					
7	Iskolai közeg. díjazásból	300		300			Kor. előirányzat 1907. évi 12. fill.					
8	Reformátusok díjazásából						Jelölés díjazás					
9	Országos díjazásból	60		60			Sikló díjazás					
B) Rendkívüli bevételek:								Felviteltartás:				
1	Tőkés visszafizetésből	50					Az 1907. évi szükséglet összege				13437	57
2	Felvezendő kölcsönből						Az 1907. évi fedezet összege				1741	27
3	Vagyon-nyújtásból						Maradék				1	76
4							Hány					
Fedezeti összeg		3137	77	11461	27							

Tervezési évszám	Sorszám	FEDEZET	Előirányzat			Moujgyezés
			a multi évre	az 1992 évre	az 1993 évre	
			LEI	LEI	LEI	
A) Rendes bevételek:						
I.	1	Múlt évi pótlómaradványból			690	
II.	1	Közzétett hűtlenségek			690	690
2		Rövidlejáratú értékpapírok			690	
3						
4						
III.		Ingatlanokból:			690	690
1		Szállásdíj				
2		Kertből				
3		Szőlőből				
4		Rétből - kaszálóból - nádasból				
5		Földből - béréből				
6		Háziból				
IV.		Iszák jövedelméből:			690	690
1		Malomjégből				
2		Legelőjégből				
3						
4						
V.		Tőkék jövedelméből:				
1		Pénztárakban levő tőkék kamatából				
2		Működési költségek				
3		Működési költségek jövedelméből				
4		Rövidlejáratú értékpapírok				
5		Értékpapírok				
VI.		Osztásokból:				
1		Részesedések				
2		Részesedések				
3		Részesedések				
4		Részesedések				
5		Részesedések				
VII.		Egyéb jövedelméből:				
1		Államajánlatokból (egyéb részre)				
2		Közzétett értékpapírok				
3		Egyetemmel kapcsolatos				
4		Inkább eladott				
5		Personáljuttatásból				
6		Szolgálati árakból				
7		Határozott időre				
8		Határozott időre				
9		Határozott időre				
10		Határozott időre				
VIII.		B) Rendkívüli bevételek:				
1		Ingatlanok eladásából				
2		Iszák - magtári - bortári készlet eladásából				
3		Rendkívüli adományokból				
4		Felvételek költségeiből				
5		Értékpapírok értékesítéséből				
Földeseti összegek			6660	24000		30660

Tervezési évszám	Sorszám	SZÜKSÉGLET	Előirányzat			Moujgyezés
			a multi évre	az 1992 évre	az 1993 évre	
			LEI	LEI	LEI	
A) Rendes szükségletek:						
Múlt évi tartozások kifizetésére:						
I.	1	Állami adófelrakások				
2		Részesedések kifizetése				
3						
4						
II.		Adókat:				
1		Állami adókat				
2		Helyi adókat				
3		Értékpapírok				
4						
III.		Személyi kiadásokra:				
1		Lakásdíj kifizetés				
2		Tanulmányok				
3		Kiszármazás				
4		Harangzósi				
5		Inkább eladott				
6		Egyéb				
7		Sz. szolgálatok				
8						
IV.		Dologi kiadásokra:				
1		Templom fenntartására, javításra				
2		Papírlakás				
3		Inkább eladott				
4		Egyéb dologi				
5		Inkább eladott				
6		Ápítási dologi				
7						
V.		Rendszerezési kiadásokra:				
1		Tűzvédelmi díjak				
2		Nyugdíjkiegészítési díjak				
3		Közzétett értékpapírok				
4		Hiv. lap				
5		Könyv költségek				
6		Inkább eladott				
7		Utasítások				
8		Építési költségek				
9		Nyomtatványok				
10		Szolgálati költségek				
11		Egyéb dologi				
12		Egyéb dologi				
13		Egyéb dologi				
14		Egyéb dologi				
15		Egyéb dologi				
16		Egyéb dologi				
17		Egyéb dologi				
18		Egyéb dologi				
19		Egyéb dologi				
20		Egyéb dologi				
VI.		Regisztrációs kiadásokra:				
1		Állami adókat				
2						
3						
VII.		B) Rendkívüli szükségletekre:				
1		Ingatlanok vásárlására				
2		Közzétett értékpapírok, kamata				
3		Részesedések kifizetése				
4						
5						
Szükségleti összeg			6660	24000		30660

